

ЭРТА БОЛАЛИКДА D ВИТАМИНИ ТАНҚИСЛИГИ ВА СУЯК МИНЕРАЛЛАШУВИ БУЗИЛИШЛАРИНИНГ ОЛДИНИ ОЛИШГА ҚАРАТИЛГАН ЯХЛИТ СТРАТЕГИЯЛАР: МАРКАЗИЙ ОСИЁ МИСОЛИДА ЭПИДЕМИОЛОГИК ВА КЛИНИК ҚАРАШЛАР

Рақибов Фахриддин Абдумухторович
"Central Asian Medical University" катта ўқитувчиси.

e.mail: faxriddinraqibov@gmail.com

<https://orcid.org/0009-0004-4017-4838>

Бекмирзаева Хурсаной Адхамжон қизи

"Central Asian Medical University" талабаси.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.18698083>

Аннотация. D витамини организмда муҳим рол ўйнайди: бу нафақат витамин, балки инсон танасининг кўплаб асосий функциялари билан бевосита боғлиқ бўлган гормон ҳамдир. D витаминининг асосий физиологик функциялари кўпдан бери маълум: қондаги калсий миқдорини керакли даражада ушлаб туриш, рахитнинг олдини олиш ва энг муҳими, суяклар, тишлар ва тирноқларни мустаҳкамлашдан иборат. Бугунги кунда дунё аҳолисининг 50 фоиздан ортиғи D витамини етишмаслигидан азият чекмоқда. Экспертларнинг бир гуруҳи D витамини етишмовчилигини XXI асрнинг янги метаболик пандемияси деб аташади. Кеч куз ва қиш мавсуми, шаҳар шароитидаги ҳаёт ва ҳатто, мажбурий тарзда ўзини-ўзи изоляция қилиш вазиятни янада оғирлаштириши ва соғлиқ муаммоларини келтириб чиқариши мумкин.

Tayanch iboralar: D vitamini tanqisligi, raxit, bolalar, D vitamini tanqisligi, suyak mineralizatsiyasi, 25 gidroksivitamin D, O'zbekiston.

Кириш. D витамини танқислиги глобал педиатрия соҳаси муаммоси бўлиб қолмоқда ва суяк минераллашувининг бузилиши ҳамда овқатланиш рахитининг асосий сабабларидан биридир. [1;2;6]

Кўп ҳудудларда қуёш нури етарли бўлишига қарамай, хулқ-атвор, овқатланиш ва ижтимоий-маданий омиллар туфайли танқислик кенг тарқалган. Ўзбекистон қатори Марказий Осиё мамлакатларида болалар орасида D витаминининг субклиник ва клиник танқислиги юқори даражада сақланиб қолмоқда. [3; 5]

Мақсад. Болаларда D витамини етишмовчилиги ва рахитга оид эпидемиологик қонуниятлар, клиник кўринишлар ва олдини олиш стратегияларини таҳлил қилиш, шунингдек, эрта болалик даврида суяк саломатлигини яхшилаш учун самарали жамоат саломатлиги ёндашувларини ёритиш.

Усуллар. Тиббий маълумотлар базалари ва минтақавий педиатрия ҳисоботларидан фойдаланиб, 0-18 ёшли болалар популяциясини қамраб олган минтақавий ва халқаро маълумотларнинг тизимли таҳлили (2015-2025 йиллар) ўтказилди. Қон зардобидаги 25(OH)D даражаси, рахит тарқалиши ва қўшимча дастурлар натижаларини баҳоловчи тадқиқотлар кўриб чиқилди.

Натижалар. D витамини танқислиги кальций ва фосфор алмашинувини жиддий бузади, натижада гипокалсемия, иккиламчи гиперпаратиреоз ва ўсаётган суякнинг минераллашуви бузилишига олиб келади. [6]

Клиник оқибатларга скелет деформатсиялари, ҳаракат ривожланишининг кечикиши ва синиш хавфининг ошиши киради. [7]

Минтақавий маълумотларга кўра, Марказий Осиёда болаларда танқислик даражаси 40 фоиздан юқори, чақалоқларнинг тахминан тўртдан бирида рахит ташхиси қўйилган. [4;8]

Профилактик қўшимча дастурлари изчил равишда амалга оширилганда, оғир рахит ҳолатлари сезиларли даражада камайганини кўрсатади. [9]

Хулоса. D витамини етишмовчилиги нафақат классик рахитга сабаб бўлади, балки узоқ муддатли суяк мўртлиги ва максимал суяк массасининг пасайишига ҳам олиб келади. Тизимли профилактик қўшимчалар, овқатланишни оптималлаштириш ва эрта скрининг дастурлари географик қуёш нури мавжудлигидан қатъи назар муҳим стратегиялар бўлиб қолмоқда. Миллий педиатрия қўлланмалари узоқ муддатли скелет касалликларини камайтириш учун стандартлаштирилган D витамини профилактикасини ўз ичига олиши лозим.

Adabiyotlar, References, Литературы:

1. Cristina Gentile, Francesco Chiarelli. Rickets in Children: An Update. Biomedicines. 2021 Jun 27;9(7):738
2. Расулова Н.А., Шарипов Р.Х. Обоснование необходимости определения 25(ОН)D3 у детей для оценки качества профилактики рахита. ПБМ 2023 №2 (143) (112-114)
3. Ashraf T Soliman, Fawzia Alyafei, Nada M Alaaraj, Sohair Elsiddig, Noor Hamed, Shayma Ahmed and Ahmed Elawwa. Vitamin D Deficiency and Infantile Rickets Worldwide (2000–2025): Epidemiological Patterns, Public Health Gaps and Interventional Insights. GSC Advanced Research and Reviews, 2025, 24(01), 262-277
4. Giampiero I, et al. Baroncelli Diagnosis, treatment, and management of rickets: a position statement from the Bone and Mineral Metabolism Group of the Italian Society of Pediatric Endocrinology and Diabetology. Front. Endocrinol., 19 April 2024 Volume 15 - 2024
5. Feitong Wu, et al. Vitamin D supplementation for improving bone density in vitamin D-deficient children and adolescents: systematic review and individual participant data meta-analysis of randomized controlled trials. The American Journal of Clinical Nutrition Volume 118, Issue 3, September 2023, Pages 498-506
6. Madhura Joshi, Suma Uday. Vitamin D Deficiency in Chronic Childhood Disorders: Importance of Screening and Prevention. Nutrients. 2023 Jun 19;15(12)
7. Craig F Munns et al. Global Consensus Recommendations on Prevention and Management of Nutritional Rickets. Clin Endocrinol Metab. 2016 Jan 8;101(2):394–415
8. D. Güngör, I. Bicer, R. Pereira, A.S. Rasulov, A.U. Rachimov, S. Mavlyanov, G.A.E. Ponjee and B.J. Brabin Prevalence of vitamin D deficiency in Samarkand, Uzbekistan. Journal of Nutritional & Environmental Medicine, Volume 17 - Issue 4 p. 223- 231
9. Vilius Floreskul et al. Cost-Effectiveness of Vitamin D Supplementation in Pregnant Woman and Young Children in Preventing Rickets: A Modeling Study. Front Public Health. 2020 Sep